

2024-től érvényes érettségi követelmények szerinti komplex összehasonlító esszé feladatok

A Bocskai-felkelés és a Rákóczi-szabadságharc

2025-OKTÓBER-MAGYAR-EMELT

A feladat a kora újkori magyar történelemmel kapcsolatos. (komplex – összehasonlító)

Vesse össze a források és ismeretei segítségével a Bocskai-felkelést és a Rákócziszabadságharcot a következő szempontok alapján:

- a mozgalmakat megelőző háborúk hatásai,
- az elégedetlenség okai,
- a hadseregszervezés jellemzői,
- a Bocskai és Rákóczi által betöltött méltóságok,
- katonai eredmények,
- a konfliktusokat lezáró békék.

„Lehet, sőt magam is úgy gondolom, hogy a török rossz állapotban van, de felségednek is meg kell fontolnia a saját állapotát. Elszegényedett országával, rosszul fegyelmezett katonáival, leromlott végváraival a nagy lőszer- és élelmiszerhiánnyal, a felhalmozott adósságokkal – amelyek következtében minden hitel elveszett – Felséged állapota ugyancsak nem a legjobb.” (*Mátyás főherceg levele bátyjának, Rudolf német-római császárnak és magyar királynak a tizenöt éves háború végén*)

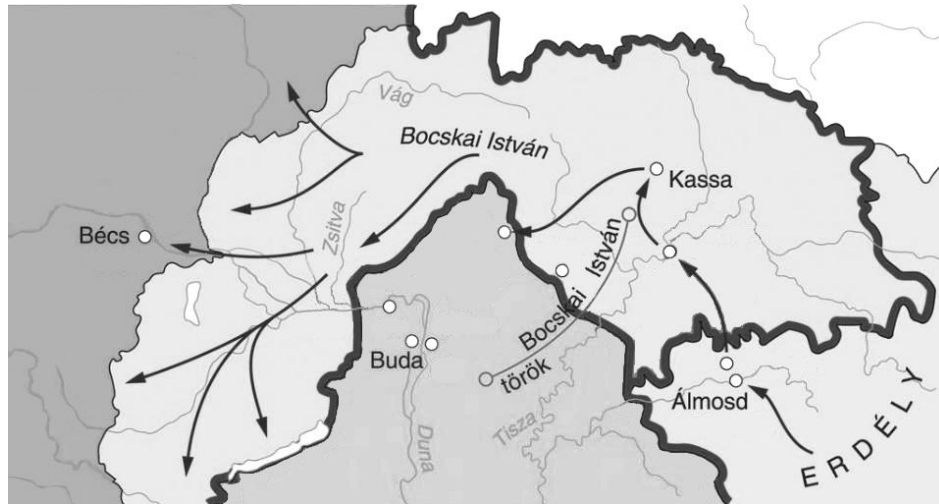
„A Bocskai mellé álló szabad hajdúk 1604. október 15. éjszakáján Álmosd és Diószeg között rajtaütöttek a [...] [császári] ezred katonáin. A győzelmet akkor a császári zsoldban lévő hajdúk átállása tette lehetővé. A hajdúság biztosította Bocskai számára a szükséges haderőt, végig kitartott mellette.” (*Papp Sándor történész*)

„Őfelsége döntése szerint [a háború nyomán keletkezett] az adósságokat arányosan a tartományokra kell terhelni. Meg kell vizsgálni a módját, hogyan lehet ezt végrehajtani. [...]

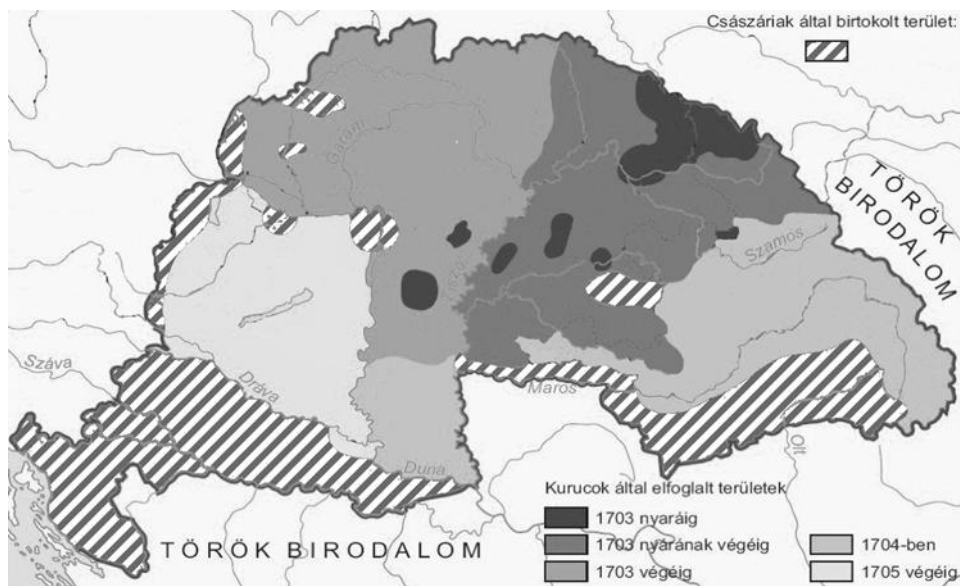
Tanácsos 1: »A[z] [...] adósságot a tartományokra kell hárítani és meg kell hallgatni, hogy mit szólnak hozzá.« Tanácsos 2. »Kétkedik abban, vagy legalábbis igen nehéznek tűnik számára, hogy [az adósságot] [...] egyszerre a tartományokra lehet terhelni.«” (*Bécsi udvari tanácskozás jegyzőkönyve, 1700*)

„II. Rákóczi Ferenc, amint azt később emlékirataiban papírra vetette, 1703 június közepén mintegy háromszáz rosszul felfegyverzett jobbágy és bujdosó katona élén kezdte meg fegyveres harcát. [...] A felkelés zászlói alá sereglettek között a magyarországi társadalom szinte valamennyi rétege megtalálható volt, ám nagy részük a fegyverforgatáshoz értőkből került ki. A fegyverre keltek zömét a nemesség alsó rétegei, a törökellenes harcok szabad és végvári katonasága, Thököly volt kurucái,

illetve a földesúri familiák egykori birtokvédő katonaparasztojai adták. Rákóczi és Bercsényi [...] jelentős jobbágytömegeket [is] vonzottak a felkelők táborába.” (Czigány István történész)

Bocskai István hadmozdulatai

A II. Rákóczi Ferenc által 1705-ig megszerzett területek

A brit és az amerikai államszervezet

2025-MÁJUS-MAGYAR-EMELT

A feladat az újkor történelméhez kapcsolódik. (komplex – összehasonlító)

Hasonlítsa össze a források és ismeretei segítségével a brit és az amerikai államszervezet főbb jellegzetességeit a következő szempontok alapján:

- az alkotmány jellege,
- a törvényhozás szerkezete,
- a választójog,
- a pártrendszer,
- a végrehajtó hatalom,
- a törvényhozó és a végrehajtó hatalom egymáshoz való viszonya!

–Magna Charta
–Egyesülési törvény (Wales)
–Jognyilatkozat
–Trónöröklési törvény
–Egyesülési törvény (Skócia)
–Egyesülési törvény (Írország) (A legfontosabb brit alkotmányos törvények)

„Mi, az Egyesült Államok népe attól vezetve, hogy tökéletesebbé tegyük az Uniót, megvalósítsuk az igazságosságot, biztosítsuk a belső nyugalmat, gondoskodjunk a közös védelemről, előmozdítsuk a közjót, biztosítsuk a szabadság áldásait magunk és utódaink számára, meghagyjuk és bevezetjük az Amerikai Egyesült Államok jelen alkotmányát.” (Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya, 1787)

„Ezen Parlament tekintélyével elrendeljük, hogy Anglia királyságának valamennyi grófságában azokat a lovagokat, akiket a későbbiekben tartandó parlamentekbe választanak, minden grófságban olyan emberek válasszák, akik ugyanazon grófságban laknak és tartózkodnak, továbbá legalább egy éve negyven shilling értékű földbirtokkal rendelkeznek szabadon.” (VI. Henrik király törvénye, 1432, amely a 19. század közepéig érvényben volt.)

„A Képviselőház az egyes államok népe által minden második évben választott tagokból áll, és az egyes államok választói az [adott] állam [által] [...] megkívánt kellékeknek [feltételeknek] kell, hogy megfeleljenek.” (Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya, 1787)

„Minden olyan szabad ember, aki betöltötte huszonegyedik évét, a képviselőválasztás előtt legalább egy évig ebben az államban élt, és ezalatt fizetett [vagyon]adót, rendelkeznie választójoggal.” (Pennsylvania állam alkotmánya, 1776)

„A toryk védték az anglikán egyház érdekeit és a király örökölt jogait. Társadalmi bázisuk a birtokos nemesség volt, így tartózkodni akartak az európai háborúktól és alacsonyan tartani az adókat. A whigek ezzel szemben a protestáns kisebbségek elfogadását és a társadalmi szerződés elvét hirdették. Bázisuk a főnemesség és a pénzemberek voltak, így agresszív külpolitikát és ehhez jól felszerelt hadsereget akartak.” (*Dan Bogart gazdaságtörténész*)

„A föderalisták voltak az Egyesült Államok domináns pártja [a 19. század első felében]. [...] Támogatóik főleg az északi államok nagyiparosai, bankárai, kereskedői voltak. Erős központi hatalmat akartak, [...] az amerikai ipar támogatását és magas vámokat a külföldi termékekre. [...] Az ellenzéki demokrata-republikánus pártot főleg a középosztály, a farmerek és a déli államok ültetvényesei támogatták. [...] A tagállamok jogainak megerősítése és a nyugati terjeszkedés volt a fő programjuk.” (*Nicholas Dilly történész*)

Az áprilisi törvények és a kiegyezés

2024-OKTÓBER-MAGYAR-EMELT

A feladat a 19. századi magyar történelemmel kapcsolatos. (komplex – összehasonlító)

Vesse össze a források és ismeretei segítségével az áprilisi törvények és a kiegyezés révén kialakult államszervezet létrejöttét, működését és értékelését! Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

- az áprilisi törvények és a kiegyezés születésének körülményei,
- a törvényhozás működése,
- az uralkodói jogkör alakulása,
- Ausztriához fűződő közjogi viszony,
- hadügy kérdése,
- az áprilisi törvények és a kiegyezés kortárs értékelése!

Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

„Ő Felségének a királynak személye szent és sérthetetlen. Ő Felségének az országbeli távollétében a nádor s királyi helytartó az országban s ahhoz kapcsolt részekben, a korona egységének, s a birodalom kapcsolatának épségben tartása mellett a végrehajtó hatalmat a törvény s alkotmány ösvényén teljes hatalommal gyakorolja, [...] a törvények értelmében független magyar minisztérium által.” (*Áprilisi törvények*)

„A királyt az egész kormányzati hatalom vonatkozásában megillette [...] a végrehajtó hatalom működésének ellenőrzése, amelynek keretei között a kormánynak időszakonként jelentéseket kellett tennie az uralkodónak. [...] A kormány törvényjavaslatai úgy kerülnek a képviselőház elé, hogy azok beterjesztését a király már jóváhagyta. [...] A kiegyezés közjogi rendszere [...] az alkotmányos hatalomgyakorláshoz megkívánta a király, az Országgyűlés és a kormány együttműködését, tehát a kiegyezés a parlamentarizmus és az abszolutizmus bonyolult kompromisszumán alapult.” (*Szente Zoltán történész, 2010*)

„Mit jelent a magyar katonaság? Az országban állomásozó, nagyobbbrészt osztrák, lengyel, cseh, morva, ukrán kiegészítésű alakulatokat, vagy pedig az ország területén toborzott és sorozott katonaságot? [...] Batthyány határozott fellépésének köszönhetően, [...] az uralkodó királyi kéziratban utasította a négy magyarországi főhadparancsnokságot; [...] a Batthyány-kormány rendelkezései alá rendelte [őket]. [...] E hatóságok engedelmessége azonban igencsak sok kívánnivalót hagyott maga után.” (*Hermann Róbert történész, 2007*)

„Ő Felségének a hadügy körébe tartozó alkotmányos fejedelmi jogai folytán mindaz, ami [...] a magyar hadseregnek [...] egységes vezérletére, vezényletére és belszervezetére vonatkozik Ő Felsége által intézendőnek ismertetik el. [...] De a magyar hadseregnek időnkénti kiegészítését s az újoncok megajánlásának jogát [...] az ország magának tartja fenn.” (*Kiegyezési törvény*)

„A hozott törvényeket és azok következményeit tekintve fontosabbat, nevezetesebbet törvényhozásunk évlapjai nem ismernek. Törvényeinknek [...] kis kötege [...] [államunk] majd minden viszonyainak lényeges megváltoztatását foglalja magában. Országgyűlésünk ez alakban utószor van együtt; hazatértünkkor a régi viszonyokkal többé nem találkozunk.”
(Zarka János, az alsótábla elnökének zárszava)

„A merész politikát, melynek folytatásában Deák Kossuthot sem szóval, sem tettel nem gátolta, sikertelenség követte és bukás és tizenkilenc évi szenvedése szegény hazánknak. Igaz, hogy ezen bukás nem volt dicstelen; [...] de a békés kiegyenlítés, melyet a nyugati civilizáció élén álló nemzetek örömmel üdvözölnek, [...] megmutatja, hogy nemzetünk szintoly erélyes tud lenni a politika terén, mint hősies a harc mezején.”
(Pulszky Ferenc országgyűlési képviselő válasza Kossuth Lajosnak)

I. Károly és Hunyadi Mátyás

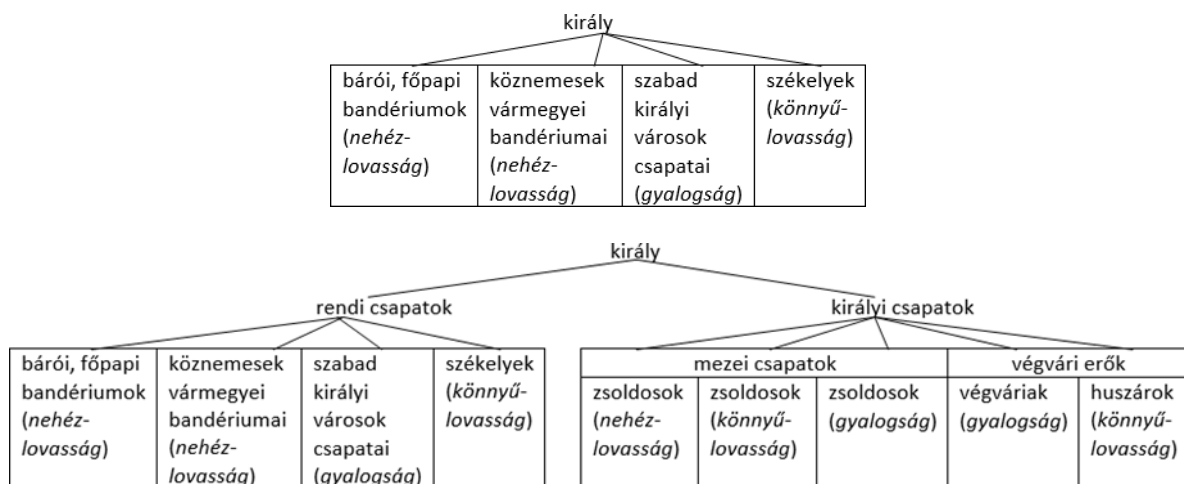
2024-MÁJUS-MAGYAR-EMELT

A feladat Magyarország középkori történelméhez kapcsolódik. (komplex – összehasonlító)

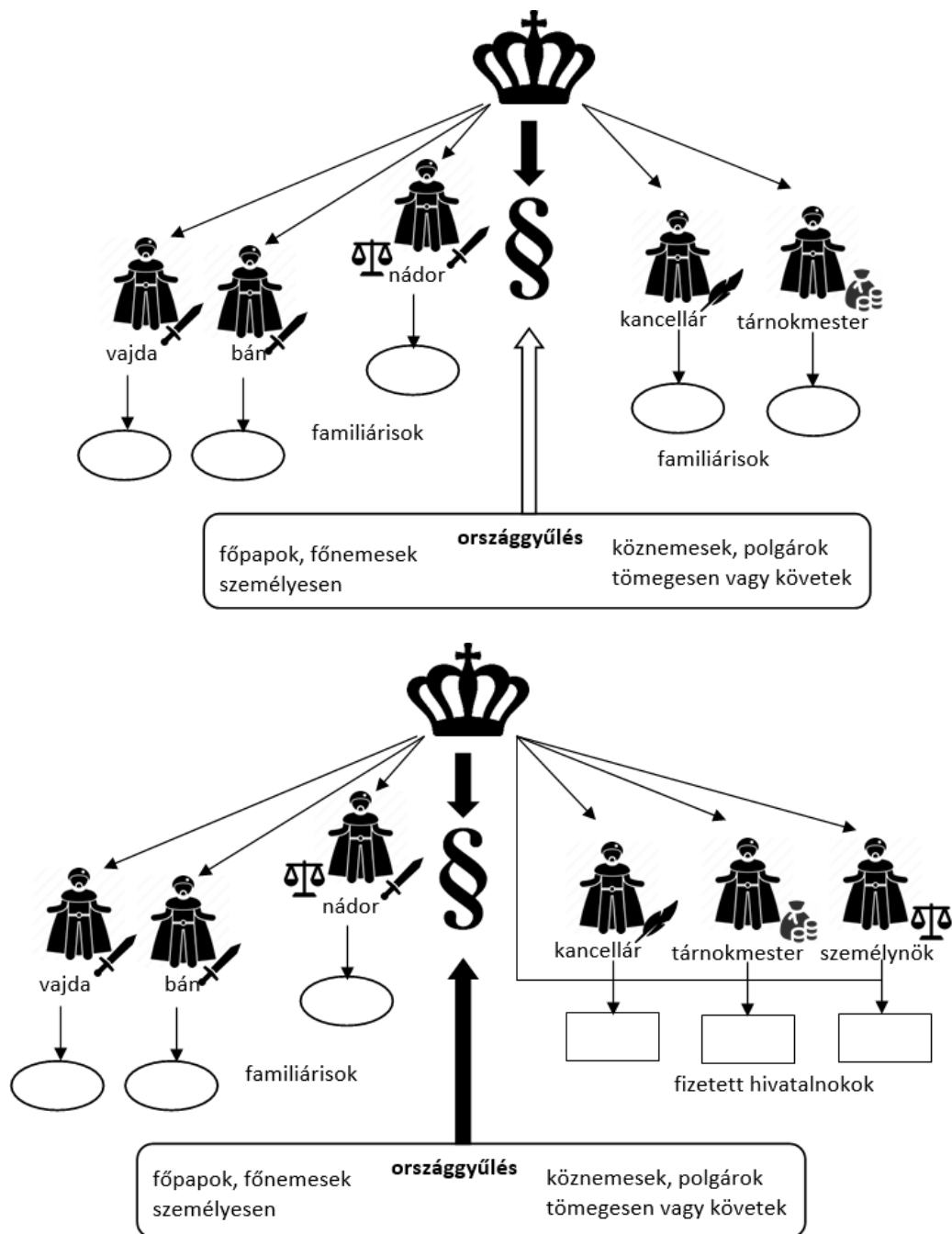
Hasonlítsa össze a források és ismeretei segítségével I. Károly és Hunyadi Mátyás uralmának jellegzetességeit a következő szempontok alapján:

- a két uralkodó hatalomra kerülése,
- a földbirtokviszonyok a két korszakban,
- a hadszervezet,
- a királyi jövedelmek,
- az államszervezet,
- az utódlás kérdése!

Birtokviszonyok a középkori Magyarországon		
Birtokosok	14. század közepe	15. század közepe
Király	3350 falu	1100 falu
Egyház	2650 falu	2650 falu
30 leggazdagabb báró	3080 falu	6300 falu
30 következő báró	1420 falu	2100 falu
Birtokos nemesség többi része	11400 falu	9550 falu

Hadszervezet I. Károly és Hunyadi Mátyás korában

Államszervezet I. Károly és Hunyadi Mátyás korában